Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai 2022 m. spalio 19 d., Nr. 22-218VK

Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai

DĖL PASINAUDOJIMO ELEKTROS TINKLAIS TVARKOS APRAŠŲ VIEŠOSIOS KONSULTACIJOS

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK), kurios nariai yra atsinaujinančių išteklių elektrinių Lietuvoje vystytojai, teikia pastabas Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai (toliau – VERT) **dėl derinimui pateiktų Pasinaudojimo elektros perdavimo tinklais tvarkos aprašo projekto (toliau – LITGRID PET) ir Pasinaudojimo elektros skirstomaisiais tinklais tvarkos aprašo projekto (toliau – ESO PET)** bei **VERT ir LR Energetikos ministerijai adresuotus siūlymus dėl hibridinių elektrinių reglamentavimo principų.**

LVK nariai įvertinę derinimui pateiktus projektus, pritaria bendram tikslui šiais projektais spręsti kilusias problemas dėl ribotų tinklo pralaidumų paskirstymo asmenims, siekiantiems pasinaudoti elektros perdavimo tinklais ir prijungti prie jų atsinaujinančius energijos išteklius naudojančias elektrines. Siekiant reglamentavimo nuoseklumo, **teikiame pasiūlymus dėl derinimui pateikto Pasinaudojimo elektros perdavimo tinklais tvarkos aprašo projekto (toliau – LITGRID PET) konkrečių nuostatų tobulinimo ir bendrų hibridinių elektrinių prijungimo prie elektros tinklų principų.**

1) LITGRID PET projekto 5 p. nustatyta, kad elektros perdavimo tinklo paslaugos teikimas grindžiamas nediskriminaciniais kriterijais. Projekto 24.9 p. nustatyta, kad 2 GW riba sistemoje nėra taikoma, jeigu saulės elektrinė prijungiama prie hibridinės elektrinės. Pažymėtina, kad prie saulės elektrinės jungiant hibridinę elektrinę rezultatas gaunamas tas pats, t. y. hibridinė elektrinė, kurios vieną dalį sudaro saulės šviesos elektrinė. Atitinkamai, tinklų naudotojui kreipiantis dėl kitą atsinaujinančių išteklių rūšį naudojančios elektrinės, pvz. vėjo, prijungimo prie saulės elektrinės, operatoriaus išduodamose sąlygose galėtų būti nustatyti tokie patys reikalavimai, kaip ir prie hibridinės elektrinės jungiant saulės elektrinę. Todėl manytina, kad nediskriminavo principui galimai prieštarauja Projekto 24.9 p. nuostata tuo aspektu, kad ja nėra nustatyta, kad 2 GW riba netaikoma ir tais atvejais, kai prie saulės elektrinės prijungiama kitą atsinaujinančių išteklių rūšį naudojanti elektrinė. Todėl **siūlome Projekto 24.9 p. koreguoti nustatant, kad 2 GW riba netaikoma prie saulės elektrinės jungiant kitą atsinaujinančių išteklių rūšį naudojančią elektrinę**.
2) LITGRID PET projekto 24.4 p. nustatyta, kad saulės ir vėjo elektrinių galiai sistemoje pasiekus maksimaliai leidžiamą sistemos galios ribą, generuojama galia virš šios sistemos ribos bus proporcingai ribojama visoms atitinkamos rūšies elektrinėms. Nutarimo projekto 24.3 p. nustatytos dabar galiojančios sistemos galios ribos 4,4 GW vasarą ir 5 GW žiemą, o projekto 24.4 p. įtvirtinta, kad šios ribos kasmet atnaujinamos ir skelbiamos operatoriaus tinklalapyje. Įvertinus šias nuostatas siūlome įvertinti, kad: 1) sistemos galios ribų atnaujinimas galėtų būti atliekamas dažniau nei kartą per metus, kai tik nustatomas didesnis sistemos poreikis ar padidėja kaupimo įrenginių galimybės; 2) sistemos galios ribos nustatytos vasarai ir žiemai, tačiau nėra aišku, kokios galios ribos bus taikomos pavasarį ir rudenį; 3) nėra aišku, kas laikytina „atitinkamos rūšies elektrinėmis“, kurioms bus taikomi ribojimai, t. y. – ar visoms saulės ir vėjo elektrinėms bei hibridinėms elektrinėms, kuriose naudojama saulės ir vėjo energija, ar tik kai kurioms iš jų. Atsižvelgta į šiuos aspektus, Nutarimo projekto 24.3 ir 24.4 p. nuostatos galėtų būti tikslinamos. Manome, kad **atsižvelgus į valstybės interesą šalyje**

efektyviai plėtoti atsinaujinančios energijos gamybos pajėgumus, turėtų būti siekiama lakstaus ir į tinklo pajėgumų plėtrą orientuoto reguliavimo bei savalaikio sąlygų plėsti šiuos pajėgumus atnaujinimo, ypač siekiant sudaryti palankų reguliavimą efektyviausių hibridinių elektrinių plėtrai.

3) Taip pat atkreipiame dėmesį, kad **nėra aiški viešosioms konsultacijoms paskelbto LITGRID PET taikymo tvarka atsinaujinančių energijos išteklių vystymo projektams, pradėtiems iki šios tvarkos patvirtinimo**, kuriems galia elektros perdavimo tinkle jau yra rezervuota pasirašius ketinimų protokolą, ypač – kiek tai susiję su tinklų naudotojų įpareigojimais išreikšti savo valią dėl sutikimo taikyti eksploatavimo apribojimus pasirašant išankstines prisijungimo sąlygas. Atitinkamai, **siūloma patikslinti, ar tinklų naudotojai, turintys pasirašytus ketinimų protokolus, gali turėti pagrįstą lūkestį, kad eksploatavimo apribojimai jiems taikomi nebus.**

Papildomai **atkreipiame dėmesį į aiškaus hibridinių elektrinių reguliavimo nustatymo poreikį.** LR Seime šių metų birželio mėnesį priimtu Proveržio paketu Lietuvoje buvo įteisintas hibridinių elektrinių vystymas (atitinkamas LR Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas įsigaliojo 2022 m. liepos 8 dieną). Tačiau iki šiol nebuvo nustatytas šių elektrinių reglamentavimas, įskaitant ir leidimų plėtoti elektros energijos pajėgumus hibridinėse elektrinėse išdavimo tvarkos nustatymą, kuris įgalintų sklandžią hibridinių elektrinių plėtrą Lietuvoje.

Pažymėtina, kad hibridinės elektrinės yra ypač efektyvus iš atsinaujinančių išteklių elektrą gaminančių elektrinių tipas, leidžiantis efektyviai generuoti elektros energiją visus metus. Skaičiuojama, kad saulės generuojami elektros pajėgumai Lietuvoje būna aktyvūs apie 10 proc. laiko, o vėjo apie 40 proc. todėl hibridinės elektrinės, leidžiančios elektros gamybą tiek iš saulės, tiek iš vėjo pajėgumų, leidžia maksimaliai įgalinti atsinaujinančių išteklių elektrinių darbą. Papildoma aplinkybė, patvirtinanti hibridinių elektrinių efektyvumą yra jos prisijungimas prie bendro elektros tinklo per tą patį prisijungimo tašką. Tai supaprastina ir tokių elektrinių prisijungimą, mažina techninius prisijungimo reikalavimus ir leidžia kur kas efektyviau išnaudoti elektros tinklus.

Atsižvelgus į prioritetą Lietuvoje efektyviai vystyti atsinaujinančių išteklių pajėgumus ir mažinti priklausomybę nuo importuojamos elektros, svarbu kuo greičiau nustatyti lankstų hibridinių elektrinių reglamentavimą.

Pažymėtina, kad didelė dalis investicinių projektų, užsitikrinę elektros skirstomojo ar perdavimo tinklo rezervaciją su saulės šviesos elektrinėmis, nuo pirminės projekto vystymo stadijos turėjo lūkestį ir investicijų poreikį skaičiavo hibridinių elektrinių, o ne tik saulės šviesos elektrinių vystymui, tačiau dėl tinklo rezervavimo metu apskritai nebuvusio hibridinių elektrinių reglamentavimo neturėjo teisinių galimybių kreiptis dėl išankstinių prijungimo sąlygų bei ketinimų protokolų pasirašymo iškart hibridinėms elektrinėms. Proveržio paketas dar jo svarstymo stadijos metu sukėlė pagrįstus investuotojų lūkesčius, kad hibridinių elektrinių vystymas bus skatinamas ir jų statybai nebus daromos nepagrįstos kliūtys. Dėl nurodytos priežasties siūlytina nestabdyti tokių elektrinių plėtros taikant teisės aktuose nustatytus pajėgumų ribojimus saulės šviesos energijos elektrinėms ir reglamentuoti galimybę vystytojams, ketinantiems įrengti hibridinę elektrinę ir skirstomojo ar perdavimo tinklo operatoriui įsipareigojusiems tokią elektrinę įrengti, gauti leidimus plėtoti elektros energijos pajėgumus ir galutines prijungimo sąlygas hibridinėms elektrinėms. **Atsižvelgiant į tai, kad susidariusi situacija yra aktuali tik projektams, dėl teisinio reguliavimo pokyčių atsidūrusiems pereinamojo laikotarpio padėtyje, ir siekiant operatyviai išspręsti susidariusią situaciją, siūlome apsvarstyti galimybę hibridinių elektrinių vystytojams pasirašyti atskirus įsipareigojimus skirstomojo ar perdavimo tinklo operatoriams dėl hibridinės elektrinės įrengimo, kurie būtų pagrindas VERT išduoti leidimą plėtoti elektros energijos pajėgumus hibridinėje elektrinėje**.

Dėl anksčiau minėtų aplinkybių siūlytina svarstyti atskirą hibridinių elektrinių reglamentavimą, nesiejant šių elektrinių prijungimo prie elektros tinklų ir leidimų išdavimo su egzistuojančiais leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus įrengiant saulės

šviesos energijos elektrines apribojimais, t. y., išduodant leidimus vystyti hibridines elektrines, naudosiančias saulės ir vėjo energiją elektrai gaminti, išdavimą, netaikyti saulės elektrinėms taikytinos nominalios 2 GW ribos. **Siūlytina nustatyti reguliavimą, kad vystytojai, turintys išankstines sąlygas ir ketinimų protokolus vystyti saulės pajėgumus, galėtų pasikeisti juos į pajėgumus, skirtus vystyti hibridinei elektrinei, valstybei mainais gaunant vystytojo įsipareigojimą įgyvendinti hibridinę elektrinę**.

Akcentuojant hibridinių elektrinių plėtros lankstumo poreikį, svarstytina, kad anksčiau vystytojų gautos išankstinės prisijungimo sąlygos ir ketinimų protokolai bei pateikti prašymai dėl leidimo išdavimo plėtoti saulės pajėgumų elektrines galėtų būti atnaujinti ir perkvalifikuoti, įvertinant vystytojų įsipareigojimus plėtoti efektyvesnes hibridines elektrines. **Siūlytina, kad vėjo elektrinei nustatyti reikalavimai, tokie kaip atliktas poveikio aplinkai vertinimas, nebūtų taikomi, nes bet kokiu atveju abi elektrinės (saulės ir vėjo) bus jungiamos prie perdavimo tinko viename taške ir atskiras ketinimų protokolas antrai tame pačiame taške prijungiamai kitos rūšies atsinaujinančius išteklius naudojančiai elektrinei nėra reikalingas**. Ši aplinkybė turėtų būtina įvertina, ypač turint omenyje, kad prašymus dėl leidimo išdavimo jau pateikusiems vystytojams, turėjusiems intenciją plėtoti hibridinius pajėgumus, šių prašymų teikimo metu hibridinių elektrinių vystytojų išdavimo tvarka dar nebuvo reglamentuota, todėl prašymai dėl leidimo išdavimo buvo teikiami pagal tuo metu galiojančią tvarką.

Prašome atsižvelgti į pateiktas pastabas VERT pateiktiems derinti Pasinaudojimo elektros perdavimo tinklais tvarkos aprašo projektui (LITGRID PET) ir Pasinaudojimo elektros skirstomaisiais tinklais tvarkos aprašo projektui (ESO PET). Pažymėtina, kad **ESO PET projektui taikomos iš esmės analogiškos pastabos LVK pateiktoms LITGRID PET pastaboms. Papildomai prašome įvertinti pasiūlymus dėl atsinaujinančius išteklius plėtojančių vystytojų lūkesčių siekiant aiškaus ir lankstaus hibridinių elektrinių reglamentavimo, kuris reikšmingai prisidėtų prie bendros atsinaujinančių išteklių plėtros Lietuvoje**.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė Ineta Rizgelė

Originalas nebus siunčiamas. Vilius Kriaučiūnas, el.p. vilius@lvk.lt, mob. +37060898408.

Dokumentą elektroniniu parašu
pasirašė INETA,RIZGELĖ
Data: 2022-10-19 18:49:46